

Adam Brémský napsal kolem roku 1075 o Norsku, jež leží tam, „kde končí i unavený svět“ (IV, 31): „Norsko je kvůli strmým horám a nesmírnému chladu nejméně úrodné ze všech zemí, hodí se jen pro chov dobytka. Norové chovají svůj dobytek podobně jako Arabové daleko

v pustinách. Jejich dobytek je živí. Užívají kravské nebo ovčí mléko k jídlu a vlnu pro své oděvy. Proto se tam rodí nejjudatnější válečníci, kteří nejsou zjemněli vlivem bujného růstu plodin a kteří častěji útočí na jiné, než aby byli někým ohrožováni.“

Jméno a periodizace

Slovo „vikingové“ (staroseverské *vikingr* znamená vikingy, *viking* vikinskou plavbu) je starší než vikinské období. Nejranější doklad pochází z jednoho staroanglického textu ze 7. století. Vztahuje se k pirátství ve Středozemním moři a se Skandinávií nemá nic společného. Až v 10. století se tento pojem začal stále více spojovat s piráty ze severu. Také ve staré severštině znamená *vikingr* lupiče nebo piráta – jeho původní význam i přes četné pokusy o výklad však není vysvětlen. Dal by se odvodit ze slova *vik* – záliv, v němž vikingové číhali na kořist. Jméno by také mohlo souviset s konkrétním toponymem a označovat muže z jihošvédského historického kraje Vik u Osloského fjordu. Nabízí se také spojitost s námořnickým výrazem *vika*, který se vztahuje ke střídání veslařů a udává prostorovou i časovou vzdálenost, již lze urazit s jedněmi veslaři. Z tohoto slova pochází švédský, anglický i německý výraz pro týden (*veka*, *week*, *Woche*).

Existuje jen málo dobových dokladů, že by se Skandinávci sami označovali za vikingy; některé lze nalézt v runových nápisech. Jeden runový kámen ve švédské provincii Västergötland dala vztyčit matka na paměť syna, odvážného mladého muže. Stojí na něm: „Zemřel na západě při vikinské plavbě (*i vikingu*).“

Soudobí neskandinávští kronikáři dávali mužům ze severu různá jména: „Dánové i ostatní národy, které sídlí za Dánskem, jsou franskými historiky nazýváni Normany,“ píše Adam Brémský (I, 14). Anglosaské prameny hovoří zcela obecně o Dánech, barbarech nebo pohanech. Dětmár z Merseburku (975–1018) je nazývá jednoduše pirátskou hordou nebo piráty (*piratarum turba*, *pirati*; *Kronika* IV, 23–25). Pro Iry to byli pohané, nevěřící nebo prostě cizinci.

Zcela jinak se nazývali Skandinávci, kteří se jako kupci plavili po ruských řekách na východ. Arabští, byzantští a později starorusští kronikáři říkají převážně švédským ozbrojeným kupcům Rusové (*Rus'*, *rusь*). Označení *ruotsi*, odvozované ze staroseverského *roðr* (veslovat/veslaři), používali pobaltští Finové pro kmen Svěů ve středním Švédsku.

Ve slovanských a byzantských pramenech nacházíme výraz varjagové (*vaeringjar*), jenž lze patrně odvodit ze staroseverského *várar* (slib, přísaha věrnosti). Společně cestující severští kupci se přísahou zavazovali ke vzájemné pomoci.

V dnešním jazykovém úzu jsou varjagové ti vikingové, kteří táhli na východ. Pojem Normané přešel na Seveřany, již se v 9. a 10. století usadili v po nich pojmenované Normandii a odtud o několik generací později vypluli do Anglie, jižní Itálie a na Sicílii. Slovo vikingové pak zcela obecně označuje všechny Skandinávce od konce 8. až do poloviny 11. století, a to bez ohledu na jejich činnost nebo úmysly. Rozumí se samo sebou, že ke konkrétním jednotlivým případům je třeba přistupovat diferencovaně: sedlák vikinského období na Fynu nebo Faerských ostrovech, který po celý život obdělával půdu nebo choval dobytek či obojí, byl prostě sedlák. Řemeslník, jenž v Haithabu nebo Yorku vyráběl hřebeny nebo skleněné perly, byl řemeslník. Rodina, která naložila

Zbraněmi se ohánějící válečníci na náhrobku v Lindisfarne z 9. století zřejmě připomínají přepadení kláštera v roce 793.

